28/05/2019

Ο Άγιος Ιωάννης Χρυσόστομος: “Θεμέλιο της συζυγίας η επικοινωνία των συζύγων”

/ Γνώμες

Ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος, θεωρείται ο δημιουργός της θεολογίας της καθημερινής ζωής. Κι αυτό γιατί έχει ασχοληθεί ιδιαίτερα με την οικογένεια.
Ο Θεός, προγνωρίζοντας το τι θα επακολουθούσε μετά τη δημιουργία των ανθρώπων, τους έπλασε βιολογικά έτοιμους για γάμου κοινωνίαν, γιατί προγνώριζε την πτώση των πρωτοπλάστων και γι αυτό επινόησε το γάμο.
Πριν από την παρακοή και την έξοδο από τον παράδεισο, δεν υπήρχε ο γάμος. Οι πρωτόπλαστοι ζούσαν παρθενική ζωή, μιμούμενοι τη ζωή των Αγγέλων. Λέγει ο Άγιος Χρυσόστομος, Τα της συνουσίας έγιναν μετά την παράβαση· μέχρι τότε ζούσαν ως άγγελοι μέσα στον παράδεισο, χωρίς να φλέγονται από τη σαρκική επιθυμία, ούτε να πολιορκούνται από άλλα πάθη, ούτε να πιέζονται από τις φυσικές ανάγκες, αλλά αφού δημιουργήθηκαν εντελώς άφθαρτοι και αθάνατοι, δεν είχαν ανάγκη ούτε να φορούν ρούχα, για αυτό και δεν ντρέπονταν αν και ήσαν γυμνοί. Οι πρωτόπλαστοι, όμως, δεν κατόρθωσαν να διατηρήσουν την ανώτερη αυτή ζωή για τον εαυτό τους. Φάνηκαν ανάξιοι των τόσων μεγάλων αγαθών που τους έδωσε ο Θεός.

Ποια είναι η ασθένεια των μεταπτωτικών ανθρώπων; Ο Άγιος Χρυσόστομος

επισημαίνει ότι η ασθένεια είναι έλλειψη αυτάρκειας. Ούτε ο άνδρας, ούτε η γυναίκα είναι αυτάρκεις. Είναι και των δύο η φύση ενδεής (ανεπαρκής). Άρα δεν είναι πλήρεις. Ο ένας πρέπει να συμπληρώνει τον άλλον. Λέγει, λοιπόν, Επειδή η φύση μας από τον Δημιουργό έγινε ανεπαρκής (ενδεής) και δεν είναι αυτάρκης από μόνη της, κανόνισε ο Θεός προς το συμφέρον μας, να συμπληρώνεται η ανεπάρκεια αυτή με την ωφέλεια, που προκύπτει από την συνάθροισή μας. Για αυτό και δημιουργήθηκε και ο γάμος, ώστε εκείνο που λείπει από τον ένα, να συμπληρώνεται από τον άλλο και η ενδεής φύση μας να γίνεται με αυτόν τον τρόπο αυτάρκης και να έχει τη δυνατότητα, ενώ έγινε θνητή, να διατηρεί με τη διαδοχή, για πολύ χρονικό διάστημα την αθανασία. Δηλαδή, μέσα στο γάμο ο σύζυγος και η σύζυγος ενώνονται και ολοκληρώνονται ως προσωπικότητες.

Για να μην εξαφανιστεί το ανθρώπινο γένος μετά την είσοδο του θανάτου, ο Θεός συνεχώρησεν διά της συνουσίας αυξηθήναι το γένος. Η γέννηση των παιδιών, η τεκνογονία, είναι πολύ μεγάλη παρηγοριά, λόγω της θνητότητας των ανθρώπων. Ο γάμος γίνεται αρχικά μέσον προς τεκνογονία. Για να κτυπήσει το φοβερό πρόσωπο του θανάτου, ο Θεός χάρισε την των παίδων διαδοχήν. Οι πρώτοι άνθρωποι, με την απόκτηση τέκνων έβλεπαν την συνέχιση της ζωής τους και παρηγορούνταν για το θάνατό τους. Η τεκνοποιία θεωρείται αρχική αιτία του γάμου. Μετά την ανάσταση του Χριστού, με την οποία καταργήθηκε ο θάνατος, ο ιερός Χρυσόστομος λέει, ότι δεν χρειαζόταν η παρηγοριά της τεκνογονίας. Παρηγοριά, τώρα, είναι η προσδοκία της προσωπικής ανάστασης και κληρονομιάς της ουράνιας Βασιλείας του Θεού, που προϋποθέτουν σωφροσύνη και αρετή.

Ο Άγιος Χρυσόστομος, όπως και όλοι οι Πατέρες της Εκκλησίας, δέχεται ότι η συνουσία έχει τη θέση της μόνο μέσα στο γάμο και όχι έξω από αυτόν. Όσοι υποτιμούν (βδελύσσονται) το γάμο, κατά τον Άγιο Ιωάννη, κάνουν έργο σατανικόν και απάνθρωπον, και περιφρονούν το δώρο του Θεού, τη ρίζα της δικής μας γένεσης. Σχολιάζοντας τη Γένεση, το πρώτο βιβλίο της Π.Δ., αναφέρει, ότι η συνουσία των συζύγων, δεν είναι αρκετή για τη γέννηση τέκνων. Είναι απαραίτητη η βοήθεια του Θεού, η άνωθεν συμμαχία, που κινεί τη φύση προς γονήν. Τη γέννηση των παιδιών δεν την κάνει οπωσδήποτε ο γάμος, αλλά εκείνος ο λόγος του Θεού που λέγει, «αυξάνεσθε και πληθύνεσθε και γεμίστε τη γη». Ο άνθρωπος μετά την πτώση δεν έχασε το θεϊκό δώρο της ελευθερίας να επιλέγει το καλό ή το κακό. Η επιθυμία πρέπει, κατά τον Χρυσόστομο, να έχει μέτρο. Αν βγει από τα όρια, τότε, παρασύρεται στην αμαρτία. Στην αμετρία, την υπέρβαση των ορίων, στο αχαλίνωτο της επιθυμίας βρίσκεται και ο λόγος του γάμου. Με το γάμο, ο άνθρωπος μένει μέσα στα όρια και η επιθυμία δεν γίνεται αμαρτία.

Επειδή γαρ εισήλθεν η επιθυμία, εισήλθε και γάμος, την αμετρίαν εκκόπτων και

πείθων μια χρήσθαι γυναικί. Έξω από το γάμο, η επιθυμία πραγματοποιούμενη εκδηλώνεται ως πορνεία, μοιχεία ή ομοφυλοφιλία. Εάν μεταξύ των συζύγων δεν υπάρχει σωφροσύνη, ο γάμος δεν είναι τίμιος. Πώς τίμιος ο γάμος; Ότι εν σωφροσύνη, διατηρεί τον πιστόν. Επειδή, όμως, η πύρωση της σαρκός, τα σαρκικά πάθη, είναι τόσο δυνατά, που γίνονται εμπόδιο στη σωφροσύνη, προβάλλει το γάμο, ως φάρμακο κατά της πορνείας. Χαρακτηριστικά είναι τα λόγια του, ότι ο γάμος δεν έχει γίνει για να ασελγούμε, ούτε να πορνεύουμε, αλλά για να σωφρονούμε. Ο τονισμός φυσικά της σωφροσύνης δεν αποκλείει την τεκνογονία. Η μίξις δόθηκε προς παιδοποιίαν. Τα τέκνα αποτελούν συνδετικό κρίκο, γέφυρα, που ενώνει τους συζύγους. Με την αρετή της σωφροσύνης, ο γάμος είναι γαλήνιο λιμάνι.

Επικρατεί ειρήνη, ευχάριστο περιβάλλον, ομόνοια και αγάπη των συζύγων. Ο γάμος με τις βιοτικές του μέριμνες δεν είναι εμπόδιο στην άσκηση των αρετών. Φέρνει ως παράδειγμα το ζεύγος των αγίων αποστόλων Ακύλα και Πρίσκιλλας, που αν και εργαστηρίων προειστήκεσαν και τέχνην μετεχειρίζοντο, ήταν δηλαδή υπεύθυνοι στο εργαστήριο κατασκευής σκηνών, τίποτε δεν τους εμπόδισε να επιδείξουν ακρίβεια στην τήρηση των εντολών του Θεού. Εάν ο γάμος εμπόδιζε την αρετή, τότε φταίει ο Θεός που τον εισήγαγε. Τονίζει ο Άγιος, μη θεωρείτε το γάμο εμπόδιο, για να ευαρεστήσετε τον Θεό, διότι εάν ο γάμος και η ανατροφή των τέκνων θα γινόταν εμπόδιο στο δρόμο της αρετής, δεν θα τον εισήγαγε στην δική μας ζωή ο Δημιουργός.

Παραδέχεται, όμως, ότι οι κόποι και οι αγώνες, που πρέπει να κάνουν για την σωτηρία τους οι έγγαμοι είναι μεγαλύτεροι από τους κόπους και τους αγώνες των μοναχών. Οι μεγαλύτεροι, όμως, κόποι θα αμειφθούν με λαμπρότερους στεφάνους. Αν οι έγγαμοι δεν απορροφηθούν από το κυνήγι των υλικών αγαθών, κάνουν χρήση των αγαθών και όχι κατάχρηση, τότε ο γάμος δεν γίνεται εμπόδιο. Εμπόδιο είναι η προαίρεση του ανθρώπου, ο οποίος κάνει κατάχρηση του γάμου. Ο γάμος είναι μυστήριο της Εκκλησίας και προϋποθέτει την παρουσία του Χριστού. Στο μυστήριο του γάμου είναι παρών ο Χριστός.

Επομένως, οι σύζυγοι είναι μέλη του σώματος του Χριστού. Από αυτό προκύπτει η εντολή του αποστόλου Παύλου, ότι οι άνδρες έχουν υποχρέωση να αγαπούν τις γυναίκες τους ως τα εαυτών σώματα. Και όχι μόνο για αυτό πρέπει να αγαπούμε τη γυναίκα μας, επειδή δηλαδή είναι μέλος μας και δημιουργήθηκε από μας, λέγει ο Άγιος Χρυσόστομος, αλλά και επειδή ο Θεός όρισε νόμο λέγοντας, ότι “κάθε άνδρας θα εγκαταλείψει τον πατέρα του και τη μητέρα του και θα συνδεθεί στενά με τη γυναίκα του, και θα γίνουν οι δύο τους μία σάρκα. Μόνο στον ενάρετο γάμο βρίσκεται η αληθινή αγάπη, η γαλήνη, η αληθινή ευτυχία, η οποία συμβαδίζει με τη

σωφροσύνη. Βλέποντας ο άνδρας τα πνευματικά χαρίσματα της γυναίκας του αυξάνεται η αγάπη και ο πόθος του για αυτήν και δεν παρασύρεται από άλλες γυναίκες.

Ο Άγιος Χρυσόστομος θέλει να λειτουργεί ο γάμος σαν λιμάνι, να μη γίνεται αφορμή ναυαγίου. Η αποχή από τη σαρκική επαφή, να αποφασίζεται και από τους δύο. Αναφέρει σχετικά ο Άγιος, Διέταξε ο Χριστός με το στόμα τού Παύλου, να μην στερεί ο ένας τον άλλο, αλλά μερικές γυναίκες με τη δήθεν επιθυμία της εγκράτειας απομακρύνθησαν από τους άνδρες τους και τους έσπρωξαν στη μοιχεία και σε βάραθρο απωλείας. Δεν θα στερεί ο ένας τον άλλον χωρίς συμφωνία. Τι σημαίνει αυτό; Δεν θα εγκρατεύεται, λέει ο Παύλος, η γυναίκα αν δεν το θέλει ο άνδρας. Ούτε ο άνδρας αν δεν το θέλει η γυναίκα. Για ποιο λόγο; Γιατί γεννιούνται μεγάλα κακά από αυτή την εγκράτεια, επειδή και μοιχείες και πορνείες και διάλυση οικογενειών από αυτό έγιναν. Γιατί, αν έχοντας τις δικές τους γυναίκες πορνεύουν, πολύ περισσότερο αν τους τις στερήσεις. Η αδυναμία του ενός από τους συζύγους προκαλεί συνεχείς πειρασμούς, εκνευρισμούς, διαμάχες, συγκρούσεις. Χάνεται έτσι η ηρεμία, η ομόνοια και η ειρηνική συμβίωση.

Η άσκηση, δε, που επιδιώκεται είναι άχρηστη, γιατί διώχνει την αγάπη. Ποιό είναι το κέρδος της νηστείας και της εγκράτειας, όταν σπάσει η αγάπη; Κανένα. Ο Άγιος Χρυσόστομος αντιμετωπίζοντας τα καθημερινά προβλήματα της οικογένειας της εποχής του θεωρεί, ότι αυτά οφείλονται στην έλλειψη ορθών κριτηρίων στην εκλογή της ή του συζύγου. Επιτυχημένος γάμος είναι αυτός, που δεν θέτει σαν βάση επιτυχίας τον πλούτο, αλλά την αρετή. Ο άνδρας πρέπει να έχει ευλάβεια ψυχής, καλοσύνη, σύνεση, φόβο Θεού. Ο Χρυσόστομος λέγει, Μια νέα κόρη που είναι συνετή, ελεύθερη και καλλιεργεί την ευσέβεια, αξίζει όσο όλη η οικουμένη. Πολλοί, που είχαν αποκτήσει μεγάλη περιουσία, τα έχασαν όλα, γιατί δεν είχαν μυαλωμένη γυναίκα, ικανή να τη διατηρήσει. Ο Άγιος, τονίζει, επίσης, ότι η ομορφιά του σώματος, όταν δεν συνοδεύεται από την αρετή της ψυχής, θα μπορέσει να σκλαβώσει τον άνδρα, για είκοσι και τριάντα μέρες, δεν θα διαρκέσει, όμως, περισσότερο, αλλά αφού δείξει την κακία της, θα διαλύσει την αγάπη.

Οι γυναίκες, όμως, που λάμπουν εξ αιτίας της ομορφιάς της ψυχής, όσο προχωρεί ο καιρός και φανερώνουν την ευγένεια της ψυχής τους, τόσο περισσότερο ελκύουν τους άνδρες τους. Τι λέει, όμως, ο Άγιος Ιωάννης ο Χρυσόστομος και για τις υποχρεώσεις των συζύγων; Απευθύνει το λόγο, κυρίως στους άνδρες, ίσως, επειδή ο ανδρικός εγωϊσμός δύσκολα δαμάζεται. Ο ιερός Χρυσόστομος καταδικάζει την εξάσκηση σωματικής βίας και την κακοποίηση της γυναίκας από τον άνδρα. Αντιθέτως, απαιτεί από τον άνδρα θυσιαστικό φρόνημα, μεγάλη συγχωρητικότητα και όχι απειλές και εκφοβισμό. Με την επιείκεια και την ημερότητα θα

εξασφαλίζεται η βαθιά ειρήνη της οικογένειας, θα απομακρύνεται η δυσαρέσκεια και θα αυξάνεται η αφοσίωση του ενός συζύγου προς τον άλλο.
Ο Άγιος Χρυσόστομος αναφέρεται και σε ένα συνεκτικό στοιχείο, θεμέλιο της συζυγίας, την επικοινωνία των συζύγων. Είναι η καθημερινή αλληλεπίδραση των δύο συζύγων. Το σπουδαιότερο στοιχείο της επικοινωνίας είναι η συζήτηση. Η συζήτηση πρέπει να γίνεται με οικειότητα, αλληλοσεβασμό, σε κλίμα ελευθερίας, ισοτιμίας και αγάπης. Στα απλά καθημερινά πράγματα βρίσκεται συχνά το μυστικό της ευτυχισμένης οικογενειακής ζωής. Ο άγιος Χρυσόστομος λέγει, ότι οι σύζυγοι πρέπει να μάθουν να συγχωρούν και να ανέχονται. Ο πιο ώριμος από τους δυό πρέπει να κάνει το πρώτο βήμα. Μέσα στο γάμο δεν έχει σημασία ποιος έκανε ένα λάθος ή γιατί το έκανε. Να ανεχόμαστε, λέγει ο Άγιος, ο ένας τον άλλο με αγάπη. Πώς είναι δυνατόν να ανέχεσαι αν είσαι οργίλος και κακόγλωσσος; Αν δεν ανέχεσαι τον πλησίον, πώς θα σε ανεχθεί ο Θεός;

Αν συ δεν υποφέρεις αυτόν, που είναι σύνδουλός σου, πώς θα σε ανεχθεί εσένα ο Κύριος; Με την αγάπη προλαμβάνεται η αποξένωση των συζύγων και η νέκρωση της σχέσης, που συνήθως έρχεται με την πάροδο του χρόνου, την κόπωση και την αδιαφορία. Ο άγιος Ιωάννης γνωρίζει, ότι ο τρόπος της επικοινωνίας είναι αναγκαίος, για να προλαμβάνονται οι συγκρούσεις. Στο ερώτημα, Τι λοιπόν πρέπει να της πω; δίνει την παρακάτω απάντηση. Λόγια αγάπης να της λες. Εγώ από όλα, την δική σου αγάπη προτιμώ και τίποτε δεν μου είναι οδυνηρό, όσο το να βρεθώ σε διάσταση μαζί σου. Και αν όλα χρειαστεί να τα χάσω, και αν στους εσχάτους βρεθώ κινδύνους, ο,τιδήποτε και αν πάθω, όλα μου είναι υποφερτά, όσο εσύ μου είσαι καλά. Και τα παιδιά, τότε, μου είναι πολύ αγαπητά, εφ’ όσον εσύ με συμπαθείς. Αυτό με συμβουλεύει ο Παύλος λέγοντας, ότι ο άνδρας δεν εξουσιάζει το σώμα του, αλλά η γυναίκα του. Κι αν δεν έχω εγώ εξουσία στο σώμα μου, αλλά εσύ, πόσο μάλλον δικά σου είναι όλα τα άλλα. Να μιλάς με τρόπο, με φιλοφροσύνη, με τιμή, με αγάπη πολλή. Να την τιμάς, και δεν θα βρεθεί στην ανάγκη να ζητήσει την τιμή από τους άλλους. Να την προτιμάς από όλους, για όλα, για την ομορφιά, για τη σύνεσή της και να την επαινείς. Να κάνεις φανερό, ότι σου αρέσει η συντροφιά της και ότι προτιμάς να μένεις στο σπίτι, για να είσαι μαζί της.
Ένα κομμάτι της οικογένειας, που συγκινούσε ιδιαίτερα τον Άγιο Χρυσόστομο ήταν τα παιδιά και οι νέοι. Μέσα στο περιβάλλον των μεγαλυτέρων ζουν, αναπτύσσονται και διαμορφώνονται οι νέοι. Ο ιερός Χρυσόστομος έχει ανυπέρβλητες περιγραφές και αναλύσεις της κατάστασης της νεολαίας της εποχής του. Αναφέρει, Η νεότητα είναι μια δύσκολη ηλικία, που είναι ασταθής, που εξαπατάται εύκολα, επιρρεπής στην πτώση και που απαιτεί πολύ δυνατά χαλινάρια. Η νεότητα είναι άγριο πράγμα, μοιάζει με άλογο αδάμαστο και θηρίο ατίθασο. Είναι φωτιά, που μεταδίδεται εύκολα και καίει τα πάντα. Μοιάζει με πέλαγος τρικυμιώδες, λόγω της απερισκεψίας και της φυσικής αστάθειας, που την

διακρίνει. Για αυτό και φώναζε ο Άγιος, πρώτη φροντίδα μας πρέπει να είναι η οικογένεια, τα παιδιά. Πάντα ημίν δεύτερα έστω της προνοίας των παίδων. Κατά τον Άγιο Χρυσόστομο, γονέας δεν είναι αυτός που έφερε παιδιά στον κόσμο, αλλά εκείνος που κουράστηκε να τα αναθρέψει. Όχι το τεκνοποιείν, αλλά το τεκνοτροφείν κάνει το γονέα. Και τότε ακούονταν παράπονα, για την ανησυχητική πορεία των νέων, ανυπακοή, επανάσταση, θράσος, ασέβεια, αναρχία. Ο Χρυσόστομος αποδίδει την κατάσταση στην έλλειψη φροντίδας των μεγαλυτέρων και στην ελλιπή αγωγή. Φροντίζουμε για τα σώματά τους, περιφρονούμε, όμως, την αγωγή της ψυχής τους. Ρωτά, ελέγχοντας ο Χρυσόστομος, Θέλεις παιδί υπάκουο; Από τα πρώτα βήματά του ανάθρεψέ το εν παιδεία και νουθεσία Κυρίου. Το κτίσιμο του χαρακτήρα του παιδιού γίνεται από τους γονείς. Χρειάζονται και οι έλεγχοι, αλλά με διάκριση. Με την ικανοποίηση κάθε επιθυμίας του παιδιού το κάνουμε εγωκεντρικό και με ένα τέτοιο χαρακτήρα θα δυστυχήσει μέσα στον κόσμο. Τονίζει ο άγιος: Σαν τους γλύπτες να καταβάλλετε κάθε προσπάθεια, ώστε να κάνετε τα παιδιά σας θαυμάσια αγάλματα, που να μοιάζουν με τον Θεό. Θα γίνουν δε, αν αφαιρείτε από αυτά κάθε περιττό, αν προσθέτετε ό,τι πρέπει, και κάθε μέρα τα επιθεωρείτε, για να δείτε ποιό φυσικό ελάττωμα έχουν, για να το εξαλείψετε.

Οι καλοί παιδαγωγοί ενεργούν όπως οι γεωργοί, οι οποίοι κλαδεύουν μερικά φυτά και άλλα τα αφήνουν να μεγαλώσουν. Μερικές φορές τιμωρούν την κακότητα, ενώ ενθαρρύνουν και προάγουν το καλό. Συμβουλεύει ο άγιος, Να το τιμωρείς (το παιδί), άλλοτε κοιτάζοντάς το με αυστηρό βλέμμα, άλλοτε λέγοντάς του πικρά και υποτιμητικά λόγια και άλλοτε με καλά λόγια και υποσχέσεις. Να υπάρχουν απειλές, αλλά να μην πραγματοποιούνται. Το ότι, όμως, είναι απειλές να μην το αντιλαμβάνεται το παιδί. Η απειλή, τότε, έχει αποτέλεσμα, όταν το παιδί πιστεύει, ότι θα πραγματοποιηθεί. Γιατί αν το παιδί, που έκανε σφάλμα καταλάβει, ότι το απειλείς χωρίς να το τιμωρείς, θα αδιαφορεί. Ας περιμένει να τιμωρηθεί, χωρίς όμως να τιμωρείται, για να μη χάσει το φόβο της τιμωρίας. Αυτό είναι ακριβώς το χαρακτηριστικό του παιδαγωγού, να μη βιάζεται να τιμωρήσει, αλλά να επιδιώκει τη διόρθωση και να είναι επιφυλακτικός να επιβάλει τιμωρία. Ο ιερός Χρυσόστομος λέγει στους γονείς, Ας έλθουμε στην πολύ κυρίαρχη ψυχική λειτουργία, το θυμό.

Αυτόν δεν πρέπει, ούτε να τον εκριζώνουμε εντελώς από το παιδί, ούτε να του επιτρέψουμε να τον χρησιμοποιεί, οπουδήποτε και αδιακρίτως. Πρέπει να παιδαγωγήσουμε τους νέους, με τέτοιο τρόπο από μικρή ηλικία, ώστε όταν αδικούνται αυτοί οι ίδιοι, να υπομένουν και να μην οργίζονται, όταν, δε, βλέπουν άλλον να αδικείται να επεμβαίνουν με θάρρος και να τον υπερασπίζονται με τα κατάλληλα μέσα. Όταν το παιδί μάθει να υπομένει μικροζημιές και απογοητεύσεις,

θα μπορέσει αργότερα να υπομείνει τις μεγαλύτερες, αν επιτρέψει ο Θεός. Η πνευματική ανάπτυξη του παιδιού πρέπει να είναι η κύρια φροντίδα των γονέων. Πρέπει να μη μαθαίνουν μόνο γράμματα και τέχνες, για να αποκτήσουν χρήματα, αλλά να ανατρέφονται εν παιδεία και νουθεσία Κυρίου. Ο άγιος Χρυσόστομος τονίζει, Δεν σου λέω να κρατήσεις το παιδί σου ανύπαντρο και να το στείλεις στην έρημο ή να το αναγκάσεις να γίνει μοναχός. Βέβαια, θα το ήθελα και θα ευχόμουν όλοι να δεχθούν να γίνουν μοναχοί. Αλλά, επειδή φαίνεται βαρύ, δεν επιμένω. Ανάθρεψε, λοιπόν, έναν αθλητή του Χριστού και μάθε τον και σαν άνθρωπος του κόσμου να είναι ευσεβής από μικρός.
Για την αξία του παραδείγματος των μεγαλυτέρων αφιερώνει πολλές σελίδες ο Χρυσόστομος.

Σε όποιο έδαφος τοποθετηθεί το φυτό, τέτοιο καρπό παράγει. Πώς θα μπορέσεις να διορθώσεις το γιο σου, να δώσεις τις πρέπουσες συμβουλές σε άλλον που είναι αμελής, αφού συ ο ίδιος, που βρίσκεσαι σε προχωρημένα γηρατειά, κάνεις τέτοιες ασχήμιες; Αυτά τα λέω και επικρίνω τους ηλικιωμένους, όχι για να απαλλάξω από κάθε κατηγορία και μομφή τους νέους, αλλά μέσω των πρώτων να προφυλάξω τους δεύτερους. Πώς, λοιπόν, ο πατέρας θα μάθει στους άλλους να συγκρατούν αυτό το πάθος τους, την αυθάδεια και την οργή, όταν ο ίδιος δεν έχει μάθει να συγκρατείται; Μάλλον εμείς πρέπει να έχουμε παιδαγωγούς και όχι εκείνα, δηλαδή τα παιδιά, αφού τα λάθη τους δεν μπορούν να είναι μεγάλα, ενώ τα δικά μας είναι πάρα πολύ μεγάλα. Όλη η κακία των παιδιών μας προέρχεται από τη δική μας αμέλεια και επειδή δεν τα οδηγούμε από την αρχή και από τη μικρή ηλικία στο δρόμο της ευσεβείας.

Σήμερα, εποχή της κρίσεως των θεσμών και αξιών, εποχή της άρνησης των πάντων πολεμείται πολύ ο θεσμός της οικογένειας. Οι Ορθόδοξοι Χριστιανοί, αντιμετωπίζουν πολλά προβλήματα, όταν εκούσια αποκόπτονται από την Ορθόδοξη Παράδοση. Αυτή η παράδοση είναι ανεκτίμητη και γι’ αυτό, μόνο όποιος εναρμονίζεται και ζει την Ορθόδοξη Παράδοση, σύμφωνα με τις υποθήκες των αγίων μας και με τις εντολές του Χριστού μας, είναι η ώριμη προσωπικότητα, που δεν μπορεί να κλονιστεί από οποιαδήποτε θλίψη και κρίση και ζει την εν Χριστώ ζωή. Αν οι Χριστιανοί δεν αγωνιστούν σωστά και δεν γίνουν δοχεία της θείας Χάριτος, εποιήσαμεν ουδέν.